

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΥΛΗ ΤΗΣ ΑΡΜΟΝΙΑΣ

ΜΕΛΩΔΙΚΑ ΔΙΑΣΤΗΜΑΤΑ

Επιτρέπονται: τα 2ης μικρά - μεγάλα, 3ης μικρά - μεγάλα, 4ης, 5ης καθαρά, 6ης μικρά, 8ης καθαρά.

Απαγορεύονται: τα αυξημένα και ελαττωμένα, τα 6ης μεγάλα και τα 7ης μικρά - μεγάλα.

Επίσης απαγορεύεται το διάστημα 7ης ή 9ης που σχηματίζεται με δύο πηδήματα. (Συνήθως στο μπάσο).

Εξαιρέσεις:

α) Απ' τα ελαττωμένα επιτρέπονται αυτά που σχηματίζονται με τον προσαγωγέα και ακολουθεί στη συνέχεια λύση τους βηματικά προς την τονική. (Γενικότερα, προτιμούμε ένα ελαττωμένο διάστημα από ένα αυξημένο και καλό είναι να το πραγματοποιούμε μέσα στα πλαίσια της ίδιας συγχορδίας).

β) Με επιφύλαξη μπορεί να επιτραπεί το διάστημα 7ης όταν αυτό πραγματοποιείται στο ίδιο μέτρο και στα πλαίσια της ίδιας συγχορδίας. (Για να μην διακοπεί λ.χ. μια κατιούσα κίνηση με έβδομες του μπάσου).

γ) Πολύ σπάνια μπορεί να επιτραπεί αυξημένο διάστημα που σχηματίζεται με νότες μικρής αξίας που σκοπό έχει την ανιούσα καθυστέρηση.

δ) Ελαττωμένα και αυξημένα διαστήματα επίσης επιτρέπονται στα πλαίσια μιας αλυσίδας για να διατηρηθεί η σωστή αλληλουχία των διαστημάτων της μελωδίας. (Ωστόσο καλό είναι να αποφεύγεται κάτι τέτοιο και να γίνεται προσπάθεια για διαφορετική λύση χωρίς τα λάθη που αναφέρθηκαν).

ε) Το διάστημα 7ης ή 9ης επιτρέπεται όταν, ένα απ' τα τρία φθογγόσημα που το σχηματίζουν έχει βηματική κίνηση με το άλλο, ή όταν ο μεσαίος φθόγγος είναι μεγαλύτερης αξίας απ' τους άλλους δύο.

ΑΡΜΟΝΙΚΑ ΔΙΑΣΤΗΜΑΤΑ

Απαγορεύονται:

- α) Οι 5ες και 8ες παράλληλες ή αντιπαράλληλες.
- β) Η κατάληξη των δύο εξωτερικών φωνών σε 5η - 8η - 7η - 9η - 4η με ευθεία κίνηση.
- γ) Το διάστημα 4ης απ' τις δύο εξωτερικές φωνές χωρίς προετοιμασία (Διαβατικό - πτωτικό 6/4).
- δ) Η κατάληξη δύο φωνών σε ταυτοφωνία με ευθεία κίνηση ή η εγκατάλειψη αυτής πάλι με ευθεία κίνηση.
- ε) Η κατάληξη δύο φωνών σε διάστημα δευτέρας και η λύση της διαφωνίας με ευθεία κίνηση.

Εξαιρέσεις:

- α) Δύο 5ες παράλληλες επιτρέπονται όταν η δεύτερη είναι ελαττωμένη.
- β) Επιτρέπονται οι Μοζάρτιες 5ες στη σύνδεση IV με 6η αυξημένη, μεθ' εβδόμης (αλλοιωμένη στον ελάσσονα - Γερμανική) - V με την προϋπόθεση να βρίσκονται σε δύο χαμηλότερες φωνές.
- γ) Επιτρέπονται επίσης όταν σχηματίζονται από διαβατικούς ή ποικίλματα και παρουσιάζονται στα ασθενή μέρη του μέτρου, ή από απροετοίμαστες καθυστερήσεις.
- δ) Επιτρέπεται οι ευθεία 5η και 8η απ' τις εξωτερικές φωνές όταν η ψηλότερη κινείται βηματικά και καταλήγει σε κύρια βαθμίδα.

ΚΑΛΕΣ ΝΟΤΕΣ ΔΙΠΛΑΣΙΑΣΜΟΥ ΣΕ ΜΙΑ ΣΥΓΧΟΡΔΙΑ

1. Γενικά καλές νότες διπλασιασμού σε οποιαδήποτε συγχορδία είναι οι θεμέλιοι των τριών κύριων βαθμίδων της κλίμακας που κάθε φορά βρισκόμαστε. (π.χ. στη ΝΤΟ+ οι νότες ντο - φα - σολ)

2. Ειδικότερα και κατά σειρά προτεραιότητας σε μια συγχορδία, διπλασιάζουμε τον θεμέλιό της κι αν αυτό είναι αδύνατο την 5η της. Την 3η της συγχορδίας, επειδή είναι η πιο «ευαίσθητη» νότα της, (απ' αυτήν εξαρτάται αν η συγχορδία είναι μείζων ή ελάσσονα) την διπλασιάζουμε σε ειδικές περιπτώσεις.

ΔΙΠΛΑΣΙΑΣΜΟΣ ΤΗΣ 3ης ΣΕ ΜΙΑ ΣΥΓΧΟΡΔΙΑ

1. Στις δευτερεύουσες βαθμίδες που βρίσκονται σε Α' αναστροφή.
2. Στη σύνδεση V - VI όπου η VI γράφεται με διπλασιασμένη την 3η νότα της. (Στον ελάσσονα τρόπο αυτό συμβαίνει κι όταν έχουμε το αντίθετο, δηλ. VI - V για να αποφύγουμε τον σχηματισμό του τριημιτονίου σε κάποια φωνή).
3. Στη σύνδεση V μεθ' 7ης με την I όπου η V είναι αλλοιωμένη με ανιούσα αλλοίωση της 5ης της συγχορδίας. Η I διπλασιάζει την 3η της συγχορδίας της για τον λόγο ότι η 7η και ο αλλοιωμένος φθόγγος της Vης έχουν κοινή λύση την 3η της 1ης βαθμίδας.
4. Στη σύνδεση VII - I η I βαθμίδα μπορεί να έχει διπλασιασμένη την 3η της. (Η VII μπορεί να' ναι με 7η ή χωρίς).
5. Στην πλάγια πτώση στο τέλος του θέματος, στη σύνδεση I - II2 - I όπου το θέμα τελειώνει με τη σοπράνο να τραγουδάει την 3η της I βαθμίδας, η I βαθμίδα διπλασιάζει την 3η της. (Στη σύνδεση αυτή, όταν το θέμα βρίσκεται σε ελάσσονα τρόπο καταλήγουμε στον ομώνυμο μείζονα τρόπο, ενώ αντίθετα όταν βρίσκεται σε μείζονα τρόπο μπορούμε να δανειστούμε την II βαθμίδα απ' τον ομώνυμο ελάσσονα τρόπο με εξαιρετικά ενδιαφέρον άκουσμα).
6. Όταν συμβαίνει στο μπάσο καθυστέρηση του θεμελίου της συγχορδίας, μπορεί η συγχορδία να γραφεί με δύο τρίτες, για να μην ακουστεί με το διπλασιασμό του θεμελίου, η λύση της καθυστέρησης από ψηλότερη φωνή. (Καλό, ωστόσο είναι, κάτι τέτοιο να αποφεύγεται και αντί της 3ης να προτιμούμε τον διπλασιασμό της 5ης της συγχορδίας).
7. Όταν έχουμε να συνδέσουμε δύο συγχορδίες που βρίσκονται σε Α' αναστροφή μπορεί η μια απ' τις δύο να έχει διπλασιασμένη την 3η της. Καλό ωστόσο είναι, ο διπλασιασμός της 3ης να γίνεται σε δευτερεύουσα βαθμίδα. Όταν πρόκειται για κύριες βαθμίδες πάντως, καλό είναι να αποφεύγεται.
8. Ο διπλασιασμός, τέλος, μπορεί να επιτραπεί στην 3η της συγχορδίας όταν αυτό συμβεί στα ασθενή μέρη του μέτρου και κατόπιν κάποιας μελωδικής κίνησης της φωνής που τη διπλασιάζει, είτε διαβατικού χαρακτήρα, είτε προερχόμενη από αλλαγές θέσεων και με σχετικά μικρές αξίες.

Ένα γενικό συμπέρασμα:

Σε μια μείζονα συγχορδία δεν διπλασιάζουμε ποτέ την 3η της συγχορδίας (τουλάχιστον στα δυνατά μέρη του μέτρου).

Σε μια ελάσσονα συγχορδία ο διπλασιασμός της 3ης είναι περισσότερο εφικτός, ιδιαίτερα όταν αυτή η συγχορδία είναι δευτερεύουσα βαθμίδα σε κάποια κλίμακα.

Στις ελαττωμένες ή αυξημένες συγχορδίες ο διπλασιασμός της 3ης είναι σχεδόν επιβεβλημένος.

ΠΤΩΣΕΙΣ

Τέλεια πτώση: Η σύνδεση V - I (Πριν την V προηγείται συνήθως η IV ή η II βαθμίδα).

Ατελής πτώση: Η κατάληξη της V σε I6

Μισή πτώση: Μια ανάπαυλα του θέματος στην V βαθμίδα. (Αυτό μπορεί να συμβεί και με **Φρύγια Πτώση - IV6 - V στον ελάσσονα τρόπο**)

Απροσδόκητη πτώση:

α) Η κατάληξη της V σε VI

β) Η κατάληξη της V σε IV6 . (Η IV δεν γράφεται σε ευθεία κατάσταση για να αποφύγουμε την κακή αρμονική σχέση που δημιουργεί το τρίτονο στις δύο εξωτερικές φωνές εκτός κι αν η δεν έχει ψηλότερη φωνή τον προσαγωγέα). Ωστόσο καλό είναι να αποφεύγεται και να χρησιμοποιείται μόνο για ειδικούς λόγους, όπως στο ανέβασμα μελωδικής, κ.λ.π.

Τέλεια, σύνθετη πτώση:

Σε συνδυασμό με την V μπορεί να ακουστεί πριν η I σε Β' αναστροφή (με τη δεσπόζουσα στο μπάσο), προερχόμενη συνήθως απ' την IV ή την II βαθμίδα.

Η IV και η II μπορεί να βρίσκονται και σε κάποια απ' τις αναστροφές τους. (Η I σε Β' αναστροφή, ουσιαστικά είναι μια καθυστέρηση της V βαθμίδας και γι' αυτό πρέπει ν' ακολουθείται από βηματική κίνηση).

Πλάγια ή εκκλησιαστική πτώση:

Μετά την τέλεια πτώση ακολουθεί σαν επιστέγασμα η πλάγια πτώση (I - IV6/4 - I) επισφραγίζοντας απόλυτα την αίσθηση του τέλους. (Επίσης και με την μορφή: I - IV6/4 - II2 - I)

Σημείωση: Οι δευτερεύουσες βαθμίδες που χρησιμοποιούνται στις πτώσεις (IV - II) μπορεί να είναι δανεισμένες απ' τον ομώνυμο ελάσσονα τρόπο, αν βρισκόμαστε στον μείζονα ή να οδηγήσουν στον ομώνυμο μείζονα, αν βρισκόμαστε στον ελάσσονα.

ΑΠΟΣΤΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΦΩΝΩΝ ΜΕΤΑΞΥ ΤΟΥΣ

Δύο γειτονικές φωνές δεν πρέπει να ξεπερνούν τα όρια της οκτάβας. Αυτός ο περιορισμός δεν ισχύει για τις δύο χαμηλότερες φωνές (BASSO - TENOR) που μπορεί να απέχουν και διπλή οκτάβα.

Σημείωση: Η απόσταση μεταξύ των γειτονικών φωνών μπορεί να ξεπεραστεί μόνο στα ασθενή μέρη του μέτρου σαν αποτέλεσμα διαβατικής ή ποικιλματικής κίνησης και με σχετικά μικρές αξίες, όπως επίσης και στην V μεθ' 9ης.

ΔΙΑΣΤΑΥΡΩΣΗ ΦΩΝΩΝ

Γενικά η διασταύρωση των φωνών δεν είναι θεμιτή και δεν επιτρέπεται για τον λόγο ότι κάθε φωνή έχει διαφορετικό ηχόχρωμα. Αν όμως χρειαστεί να γίνει αυτό θα συμβεί στα ασθενή μέρη του μέτρου και με σχετικά μικρές αξίες και πάντα με αντίθετη κίνηση.

ΕΛΛΙΠΗΣ ΣΥΓΧΟΡΔΙΑ

Μια συγχορδία μπορεί να γραφεί ελλιπής μόνο όταν βρίσκεται σε ευθεία κατάσταση. Η μόνη νότα που μπορούμε να παραλείψουμε είναι η 5η της συγχορδίας. Η συγχορδία θα γραφεί με τρεις θεμέλιους.

Στη σύνδεση V μεθ' 7ης με την I όπου η μια θα γραφτεί πλήρης και η άλλη ελλιπής.

Γενικότερα, όταν συνδέσουμε δύο συγχορδίες μεθ' 7ης σε ευθεία πάντα κατάσταση, η μία γράφεται πλήρης και η άλλη ελλιπής.

Ελλιπής μπορεί να παρουσιασθεί μια συγχορδία στα ασθενή μέρη του μέτρου σαν αποτέλεσμα διαβατικής κίνησης ή αλλαγών θέσεων της συγχορδίας, με την προϋπόθεση ότι στο δυνατό μέρος του μέτρου ακούστηκε πλήρης. Σ' αυτή την περίπτωση και με μικρές σχετικά αξίες πάντα, μπορεί να παραλειφθεί ο θεμέλιος ακόμα και η 3η της συγχορδίας.

ΕΞΑΙΡΕΣΕΙΣ ΛΥΣΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΣΑΓΩΓΕΑ

- Ο προσαγωγέας μπορεί να μην λυθεί βηματικά προς τα πάνω μόνο όταν βρίσκεται σε εσωτερική φωνή και η λύση του ακουστεί από κάποια άλλη φωνή στην ίδια θέση.
- Στη σύνδεση III - IV όπου έχει υποχρεωτική βηματική κίνηση προς τα κάτω. (Ο προσαγωγέας εδώ, καλό είναι να βρίσκεται στη σοπράνο).
- Στη σύνδεση V - II που έχει ποικιλματικό χαρακτήρα. Ο προσαγωγέας εδώ, θα βρίσκεται σε εσωτερική φωνή. Αν βρίσκεται σε εξωτερική φωνή τότε μετά την II βαθμίδα θα ακολουθεί και πάλι V. (Ούτως η άλλως η σύνδεση αυτή, για κάποιο σπουδαστή σε προχωρημένο στάδιο, δεν έχει καμία πρακτική αξία).
- Όταν βρίσκεται στην I βαθμίδα ως 7η και πρέπει να λυθεί βηματικά προς τα κάτω. (8 - 7)

- Όταν πραγματοποιείται χρωματική κάθοδος και ο προσαγωγέας κινείται χρωματικά προς τα κάτω στην 7η της επόμενης συγχορδίας που είναι και η V βαθμίδα της κλίμακας ή της συγχορδίας, (αν πρόκειται για τονικοποίηση), όπου μεταβαίνουμε.
- Στα πλαίσια μιας αλυσίδας.
- Όταν, στη σύνδεση V - I πραγματοποιείται καθυστέρηση της τονικής στο μπάσο ή σε κάποια χαμηλότερη φωνή, ο προσαγωγέας πηδάει σε κάποια άλλη φωνή της συγχορδίας (κατά προτίμηση στην 5η και όχι στην 3η), για να μην διπλασιάσει τη λύση της καθυστέρησης από ψηλότερη φωνή. Καλό είναι αυτό να συμβαίνει σε εσωτερική φωνή.

Α΄ ΑΝΑΣΤΡΟΦΗ

Λόγω του μαλακού ακούσματος της τη χρησιμοποιούμε για τα πηδήματα στη μελωδία αλλά και γενικά για να δώσουμε μια καλή μελωδική γραμμή στο μπάσο. Στις κύριες βαθμίδες δεν διπλασιάζεται η νότα του μπάσου (η 3η της συγχορδίας). Στις δευτερεύουσες βαθμίδες ο διπλασιασμός γίνεται ανεπιφύλακτα μια και η 3η των δευτερευουσών συμπίπτει να είναι μια απ' τις καλές νότες διπλασιασμού της κλίμακας.

Β΄ ΑΝΑΣΤΡΟΦΗ

Στο μπάσο βρίσκεται η 5η της συγχορδίας. Η νότα που υποχρεωτικά διπλασιάζεται στη συγχορδία είναι η νότα του μπάσου (η 5η). Η συγχορδία με 6/4 πρέπει υποχρεωτικά να προέρχεται με προετοιμασία του θεμέλιου της απ' την προηγούμενη συγχορδία για να μην ακουστεί η κάθετη 4η που σχηματίζεται ανάμεσα στη 5η και την θεμέλιο. Γι' αυτό το λόγο δεν διπλασιάζεται η θεμέλιός της. Ωστόσο η προετοιμασία μπορεί να γίνει και κρατώντας την 5η της συγχορδίας όπως αυτό συμβαίνει στην σύνδεση I - IV6/4 - I , δηλ. στην πλάγια πτώση.

Σημείωση: Η μοναδική συγχορδία που μπορεί να έλθει απροετοίμαστη σε Β΄ αναστροφή είναι η V μεθ' 7ης.

Η Β΄ αναστροφή - το 6/4, εμφανίζεται σε δύο μορφές:

Διαβατικό: Συνδυάζονται συγχορδίες που οι θεμέλιοί τους απέχουν διάστημα 5ης. Η συγχορδία με 6/4 χρησιμοποιείται για να συνδέσει δύο άλλες, ίδιες, με διαβατική κίνηση στο μπάσο. Προέρχεται προετοιμασμένη με κρατημένο το θεμέλιό της, που είναι κοινός φθόγγος για τις δύο συγχορδίες. Εμφανίζεται στα ασθενή μέρη του μέτρου.

Πτωτικό: Η I βαθμίδα εμφανίζεται στο ισχυρό μέρος του μέτρου σε Β΄ αναστροφή προερχόμενη συνήθως απ' την IV ή την II με αντίθετη βηματική ή πλάγια κίνηση και δημιουργεί πτώση, ενδιάμεσα ή στο τέλος του θέματος. (Βλέπε πτώσεις).

Σε Β' αναστροφή μπορεί να εμφανιστεί και μια συγχορδία σαν αποτέλεσμα αλλαγών θέσεων στο μπάσο, στα ασθενή μέρη του μέτρου, κι αφού στο ισχυρό έχει παρουσιαστεί σε ευθεία κατάσταση ή Α' αναστροφή.

ΔΕΣΠΟΖΟΥΣΑ ΜΕΘ' 7ης

Η 7η έχει υποχρεωτική λύση βηματικά προς τα κάτω. Η συγχορδία λύνεται σε I ή VI. Μπορεί να γραφεί πλήρης ή ελλιπής, δηλ. με παράλειψη της 5ης και διπλασιασμό της θεμελίου.

Αρίθμηση: V7 - V6/5 - V4/3 ή +6 - V2 ή +4

Εξαίρεση: Η 7η δεν λύνεται κανονικά προς τα κάτω όταν ο φθόγγος λύσης της ακούγεται στο μπάσο, δηλ. στη σύνδεση V7 - I6. Σ' αυτή την περίπτωση η 7η βηματίζει προς τα πάνω. Οι παράλληλες 5ες που δημιουργούνται καλό είναι να αποφεύγονται και να παρουσιάζονται ανεστραμμένες. (Ο προσαγωγέας πάνω απ' τη 7η).

ΔΕΣΠΟΖΟΥΣΑ ΜΕΘ' 9ης

Στην συγχορδία παραλείπεται η 5η της ως λιγότερο «ευαίσθητη». (Μόνο όταν πραγματοποιείται το μελωδικό σχήμα 9 - 8 - 7 η συγχορδία γράφεται με την 5η της και παραλείπεται η 7η).

Η 9η πρέπει να απέχει απ' τον θεμέλιο 9 φθόγγους, είτε βρίσκεται σε εξωτερική, είτε σε εσωτερική φωνή. Σαν διάφωνη νότα έχει υποχρεωτική λύση βηματικά προς τα κάτω. Η συγχορδία λύνεται σε I βαθμίδα.

Αρίθμηση: V9/7 - V7/6/5 - V10+4/3

Σημείωση: Μόνο στον ελάσσονα τρόπο και όταν η συγχορδία βρίσκεται σε ευθεία κατάσταση η 9η μπορεί να βρεθεί κάτω απ' τον προσαγωγέα. Το αρμονικό διάστημα που σχηματίζεται είναι 2ας αυξημένο και ηχεί καλύτερα απ' το 2ας μεγάλο του μείζονα τρόπου.

ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ ΜΕΘ' 7ης

Οι συγχορδίες υποχρεούνται να προετοιμάσουν το διάστημα της 7ης: α) είτε κρατώντας την 7η απ' την προηγούμενη συγχορδία, β) είτε κρατώντας τον θεμέλιο.

Εξαίρεση: Μόνο οι ελαττωμένες βαθμίδες δεν έχουν ανάγκη προετοιμασίας. (Η VII βαθμίδα και η II στον ελάσσονα μόνο).

Σαν διάφωνη νότα η 7η λύνεται βηματικά προς τα κάτω.

Η φυσιολογική λύση της συγχορδίας με την 7η, μ' αυτή της λύσης της είναι με διάστημα 4ης προς τα πάνω. Ωστόσο, χρησιμοποιούνται και «εξαιρετικές» ή απροσδόκητες

συνδέσεις με διάστημα 2ας προς τα πάνω ή 3ης προς τα κάτω, περισσότερο όμως για λόγους σκοπιμότητας με αποτέλεσμα μια καλή μελωδική γραμμή.

Αν συνδεθούν δύο συγχορδίες μεθ' 7ης σε ευθεία κατάσταση η μια θα 'ναι πλήρης κι η άλλη ελλιπής.

ΕΞΑΙΡΕΣΕΙΣ ΛΥΣΗΣ ΤΗΣ 7ης

- Η 7η δεν λύνεται κανονικά προς τα κάτω όταν ο φθόγγος λύσης της ακούγεται στο μπάσο. Ιδιαίτερα όταν η 7η βρίσκεται στην σοπράνο. (Είναι σκληρός ο διπλασιασμός της λύσης της 7ης απ' τις δύο εξωτερικές φωνές).
- Όταν η 7η είναι μεγάλη μπορεί να λυθεί με βήμα προς τα πάνω. (Κίνηση ημιτόνιου).
- Στον αρμονικό ελάσσονα η 7η στην I βαθμίδα κινείται βηματικά προς τα πάνω για να μην σχηματίσει τριημιτόνιο.
- Η επόμενη συγχορδία δεν έχει το φθόγγο λύσης της, οπότε κρατιέται σαν κοινός φθόγγος στην ίδια φωνή.

Γενικό συμπέρασμα:

Όταν η 7η είναι ΜΕΓΑΛΗ μπορεί να λυθεί και προς τα πάνω μιας και η κίνησή της θα είναι με ημιτόνιο προς τη λύση της κατά τον ίδιο τρόπο που πραγματοποιείται η ανιούσα καθυστέρηση.

Όταν είναι ΜΙΚΡΗ έχει περισσότερο την τάση να κατέβει. (Η ανιούσα κίνηση σ' αυτή την περίπτωση δεν είναι θεμιτή γιατί θα γινόταν με τόνο προς τα πάνω).

ΑΡΜΟΝΙΚΗ ΑΛΥΣΙΔΑ

Μια σειρά από επαναλαμβανόμενες συμμετρικά συνδέσεις συγχορδιών με βάση ένα πρότυπο, σε διαφορετικές βαθμίδες ή και διαφορετικές τονικότητες ακόμη.

Οι επαναλήψεις διατηρούν τη διαστηματική αλληλουχία του προτύπου κι ότι άλλα στοιχεία έχουν χρησιμοποιηθεί σ' αυτό. (*Διαβατικοί, ποικίλματα, καθυστερήσεις, κ.α.*).

Σημείο προσοχής αποτελεί η σύνδεση της τελευταίας συγχορδίας του προτύπου με την πρώτη συγχορδία της πρώτης επανάληψης. Αν αυτή η σύνδεση γίνει σωστά, η αλυσίδα προχωρεί μηχανικά επιτρέποντας στην εξέλιξή της διάφορα τυπικά λάθη, όπως αυξημένα διαστήματα, μη λύση του προσαγωγέα, κ.λ.π.

ΜΕΤΑΤΡΟΠΙΕΣ

Το πέρασμα από μια τονικότητα σε μια άλλη μπορεί να πραγματοποιηθεί:

α) Διατονικά: με χρησιμοποίηση κοινής συγχορδίας για τις δύο τονικότητες. Εδώ μπορούν να χρησιμοποιηθούν και οι αλλοιωμένες ως μέσο για μετατροπία.

β) Χρωματικά: κάποιος φθόγγος χρωματίζεται με όξυνση ή βάρυνση. Η όξυνση συνήθως είναι προσαγωγέας της νέας τονικότητας και η βάρυνση η 7η. Και στις δύο περιπτώσεις πρόκειται για την V βαθμίδα της καινούριας κλίμακας.

Πολύ συχνή είναι και η χρησιμοποίηση της VII βαθμίδας μεθ' 7ης (ντιμινούιτα - με 7η ελαττωμένη), που χρησιμεύει και ως γέφυρα να συνδέσει μακρινές τονικότητες. (Κάθε νότα της συγχορδίας μπορούμε να τη εκλάβουμε ως προσαγωγέα. Έτσι από μία συγχορδία μεταβαίνουμε σε 4 κλίμακες!)

Κι εδώ τέλος μπορούν εύστοχα να χρησιμοποιηθούν οι αλλοιωμένες συγχορδίες σε συνδυασμό πάντα με την V βαθμίδα.

Σημείωση: Οι χρωματικές αλλαγές σ' όλες τις περιπτώσεις πρέπει να πραγματοποιούνται με αντίθετη κίνηση. *(Αν υπάρχουν δύο φθόγγοι ίδιοι που ο ένας χρωματίζεται με #, ο άλλος θα κινηθεί προς τα κάτω, αν ο χρωματισμός γίνεται σε ψηλότερη φωνή κ.τ.λ.).*

γ) Εναρμόνια: κάποιος απ' τους φθόγγους της συγχορδίας χρησιμοποιείται ως εναρμόνιος της επόμενης. Συνήθως η επόμενη συγχορδία είναι V βαθμίδα. Πολύ συχνά όμως χρησιμοποιούνται κι οι αλλοιωμένες. *(Εναρμόνιοι μπορεί να είναι και παραπάνω από ένας φθόγγοι της συγχορδίας).*

Για όλες τις περιπτώσεις που μπορεί να πραγματοποιηθεί κάποια μετατροπία, τις πιο πολλές φορές γίνεται κάποια πτώση (απλή ή σύνθετη), για να επικυρώσει την καινούργια τονικότητα.

Γενικά το άκουσμα των κύριων βαθμίδων μιας τονικότητας είναι ο πιο εύστοχος τρόπος για να γίνει η μετατροπία και κυρίως η χρησιμοποίηση της V μεθ' 7ης ή μεθ' 9ης που ξεκαθαρίζει πλήρως το άκουσμα της τονικότητας. Η I βαθμίδα που θα ακολουθήσει, θα δηλώσει και τον τρόπο κι έτσι η μετάβαση θα ολοκληρωθεί ομαλά χωρίς ακουστικές ενοχλήσεις.

Γενικά κάθε όξυνση λαμβάνεται ως προσαγωγέας σε κάποια V βαθμίδα ή ως αλλοιωμένος φθόγγος που πρέπει να λυθεί και κάθε βάρυνση συνήθως έβδομη σε κάποια V βαθμίδα επίσης.

Το άκουσμα της V βαθμίδας είναι σχεδόν υποχρεωτικό τη στιγμή της μετατροπίας γιατί αυτή είναι και η πιο βασική βαθμίδα της κλίμακας.

Η Δεσπόζουσα συγχορδία

- Μια Δεσπόζουσα μεθ' 7ης είναι πάντα συγχορδία **ΜΕΙΖΩΝ** με 7η μικρή.

- Μια συγχορδία **ΜΕΙΖΩΝ** με 7η μικρή είναι πάντα Δεσπόζουσα και μόνο αυτό. (Λειτουργεί δηλαδή ως V για μια συγχορδία ή κλίμακα που απέχει ένα διάστημα 4ης καθαρό απ' αυτήν).

Δύο ομώνυμες κλίμακες (π.χ. D0+, D0-) **έχουν κοινή δεσπόζουσα μεθ' 7ης**. Μόνο η 9η διαφέρει – 9η Μεγάλη στο Μείζονα, 9η μικρή στον Ελάσσονα

Λειτουργία Δεσπόζουσας έχει και η VII βαθμίδα, με 7η ή χωρίς, η οποία και στους δύο τρόπους είναι πάντα ελαττωμένη. Γι' αυτό το λόγο ονομάζεται και Δεσπόζουσα χωρίς θεμέλιο.

Συμβολίζεται: V

Άρα, Δεσπόζουσες μπορεί να θεωρηθούν και συγχορδίες ελαττωμένες με 7η μικρή ή ελαττωμένη (**Ντιμινουίτες**)

Όλες οι παραπάνω συγχορδίες λοιπόν, μπορεί να εμφανιστούν και με όλες τις τροποποιήσεις που υπόκεινται μια Δεσπόζουσα (Βάρυνση ή όξυνση της 5ης της, κλπ)

Λύσεις μιας Δεσπόζουσας:

Με δεδομένο ότι μια Δεσπόζουσα είναι κοινή στους ομώνυμους τρόπους, οι μόνες λύσεις που μπορεί να υπάρξουν είναι:

- 1) Σε I του μείζονα
- 2) Σε I του ελάσσονα
- 3) Σε VI του μείζονα
- 4) Σε VI του ελάσσονα
- 5) Σε άλλη Δεσπόζουσα (σε απόσταση 4ης καθαρής - Χρωματική κάθοδος)

Παρενθετικές Δεσπόζουσες – Τονικοποίηση

Κάθε συγχορδία μιας Τονικότητας, με την προϋπόθεση να είναι Μείζονα ή Ελάσσονα, μπορεί να “ισχυροποιηθεί”, εάν πριν απ' αυτή, τοποθετήσουμε τη Δεσπόζουσά της. (*Μείζονα συγχορδία με 7η μικρή ή οποιαδήποτε άλλη μορφή Δεσπόζουσας*).

Η διαδικασία αυτή ονομάζεται **Τονικοποίηση**.

Θεωρούμε δηλαδή την οποιαδήποτε συγχορδία σαν μια “στιγμιαία τονική”.

Τοποθετώντας πριν τη Δεσπόζουσά της, την ισχυροποιούμε και υλοποιούμε την πλέον ισχυρή σύνδεση, αυτή που πραγματικά κυριαρχεί σε όλη την Τονική Μουσική, την σχέση $V - I$.

Η Δεσπόζουσα αυτή ονομάζεται **Παρενθετική ή Τεχνητή Δεσπόζουσα**.

Παρενθετικές Δεσπόζουσες – Εναλλακτικές λύσεις

Εκτός από τη θεμελιακή σχέση $V - I$ είναι γνωστό πως μια Δεσπόζουσα είναι δυνατόν να λυθεί, τόσο στην VI του μείζονα τρόπου, όσο και στην VI του ελάσσονα τρόπου.

Δηλαδή, μια Δεσπόζουσα μπορεί να λυθεί κατ' αυτά τα πρότυπα:

- 1) Σε μια συγχορδία ελάσσονα (ένα Τόνο πάνω) – ΜΕΙΖΟΝΑΣ ΤΡΟΠΟΣ
- 2) Σε μια συγχορδία μείζονα (ένα Ημιτόνιο πάνω) – ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ ΤΡΟΠΟΣ

Μπορούμε, με αυτή τη λογική, να χρησιμοποιήσουμε μια Παρενθετική Δεσπόζουσα μιας συγχορδίας και αντί να τη λύσουμε σε αυτήν, να τη λύσουμε στην VI της.

Η Δεσπόζουσα μεθ' 7ης ως IV αλλοιωμένη (Γερμανική)

Μια ακόμα δυνατότητα λύσης μιας Δεσπόζουσας, που χρησιμοποιήθηκε πάρα πολύ τη Ρομαντική Περίοδο, είναι αυτή που προκύπτει εάν διαβάσουμε την 7η μικρή εναρμόνια ως 6η Αυξημένη.

Η Δεσπόζουσα αυτόματα μετατρέπεται σε συγχορδία 6ης Αυξημένης (IV αλλοιωμένη στον ελάσσονα - Γερμανική) μιας κλίμακας που η τονικής της είναι η 3η – μέση της Δεσπόζουσας.

Δηλαδή:

Κάθε Δεσπόζουσα μεθ' 7ης είναι και IV αλλοιωμένη (Συγχορδία 6ης Αυξημένης - Γερμανική) μιας ελάσσονας κλίμακας και το αντίθετο.

Η 7η της Δεσπόζουσας γίνεται αλλοιωμένος φθόγγος και το αντίθετο επίσης.

Από τη στιγμή που θα συμβεί αυτό, η λύση ακολουθεί τους κανόνες της συγχορδίας 6ης Αυξημένης – Γερμανικής.

Εξαιρετικά μεγάλο ενδιαφέρον έχει και η διαπίστωση πως κάθε IV αλλοιωμένη (Γερμανική) μιας κλίμακας είναι και Δεσπόζουσα της Ναπολιτάνικης αυτής της κλίμακας.

Αυτό μας παρέχει τη δυνατότητα να “γεφυρώσουμε” Τονικότητες μη συγγενείς με την αρχική μας, που απέχουν μεταξύ τους ημιτόνιο (π.χ. Μέσω της V της DO μπορούμε να μεταβούμε στην V της SI) δημιουργώντας έτσι πολύ ενδιαφέροντα αρμονικά αποτελέσματα, διευρύνοντας εκφραστικά τις επιλογές μας.

- 1) Από DO + σε SI – (2 σπλισμοί διαφορά)
- 2) Από DO + σε SI + (5 σπλισμοί διαφορά)
- 3) Από DO - σε SI – (6 σπλισμοί διαφορά)
- 4) Από DO - σε SI + (9 σπλισμοί διαφορά)

Η συγχορδία 6ης Αυξημένης (*IV αλλοιωμένη – Γερμανική*), μπορεί να ερμηνευτεί και ως Διπλή Δεσπόζουσα (*Παρενθετική της Vης*), χωρίς θεμέλιο και με βαρυμένη την 5η της.

Αρίθμηση Συγχορδιών				
ΣΥΓΧΟΡΔΙΕΣ	Ευθεία Κατάσταση	A' Αναστροφή	B' Αναστροφή	Γ' Αναστροφή
ΤΡΙΦΩΝΕΣ ΣΥΓΧΟΡΔΙΕΣ	5 ή 5 3	6 ή 6 3	6 4	
ΔΕΣΠΟΖΟΥΣΑ με 7η	7 +	6 5	+6 ή +6 4 3	6 ή +4 ή 2 +4 2
ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ με 7η	7	6 5	6 ή 4 4 3 3	6 ή 2 4 2
ΔΕΣΠΟΖΟΥΣΑ με 9η	9 7 +	7 6 5		10 +4 2
ΕΛΑΤ.	5	+6 3	6 +4	
ΕΛΑΤ με 7η μικρή	7 5	+6 5	6 +4 3	6 ή 2 4 2
DIM.	7	+6 5	+4 3	+2

ΞΕΝΑ ΦΘΟΓΓΟΣΗΜΑ

- α) Διαβατικοί (Τονισμένοι - Ατόνιστοι)
- β) Ποικίλματα
- γ) Διαφυγές
- δ) Προηγήσεις
- ε) Καθυστερήσεις (απροετοίμαστες - επερείσεις - αποτσιατούρες)
- στ) Καθυστερήσεις προετοιμασμένες
- ζ) Φθόγγοι προσέγγισης

Όλα εμφανίζονται στα ασθενή μέρη του μέτρου εκτός απ' τις καθυστερήσεις και τους τονισμένους διαβατικούς που εμφανίζονται στα ισχυρά.

Διαβατικοί: Απαγορεύεται η ταυτοφωνία που προέρχεται από διαβατική κίνηση. Η εγκατάλειψη επιτρέπεται ανεπιφύλακτα.

Ποικίλματα: Απαγορεύεται το ποίκιλμα στην ταυτοφωνία.

Καθυστερήσεις:

α) Απαγορεύεται η καθυστέρηση στην ταυτοφωνία.

β) Απαγορεύεται το ταυτόχρονο άκουσμα της καθυστέρησης και του φθόγγου λύσης της από κάποια ψηλότερη φωνή. (*Ανεστραμμένη καθυστέρηση*).

γ) Η προετοιμασία πρέπει να είναι ίσης ή μεγαλύτερης αξίας με την καθυστέρηση.

ΑΛΛΟΙΩΜΕΝΕΣ ΣΥΓΧΟΡΔΙΕΣ

Μείζων τρόπος:

Αλλοιώνεται η 5η νότα των τριών κύριων βαθμίδων της κλίμακας. (I - IV - V)

ΟΞΥΝΣΗ: Ο αλλοιωμένος φθόγγος λύνεται με ημιτόνιο προς τα πάνω.

I - IV

IV - II

V - I

Ωστόσο, μπορεί να υπάρξουν και εξαιρετικές λύσεις που χρησιμοποιούνται ανάλογα με την περίπτωση. *(Πραγματοποίηση κάποιας μετατροπίας, κ.λ.π.)*

ΒΑΡΥΝΣΗ: Ο αλλοιωμένος φθόγγος λύνεται με ημιτόνιο προς τα κάτω.

I - IV

Δεν σχηματίζεται IV

V - I

Οι συγχορδίες αυτές μπορούν να γραφούν και μεθ' 7ης σε όλες τους τις αναστροφές.

Προσοχή: Στην Β' αναστροφή η συγχορδία δεν διπλασιάζει την 5η της, που τώρα είναι αλλοιωμένη, αλλά την θεμέλιό της.

ΓΕΝΙΚΑ:

Η φυσιολογική λύση της αλλοιωμένης συγχορδίας είναι να κινηθεί ο μπάσος της με διάστημα 4ης προς την επόμενη συγχορδία. *(Κάτι τέτοιο δεν μπορεί να γίνει για την IV βαθμίδα που αν κινηθεί με διάστημα 4ης θα σχηματίσει 4η Αυξ. Γι' αυτό και προτιμούμε τη λύση με διάστημα 3ης προς τα κάτω - στην II αντί στην VII).*

Ωστόσο, μπορεί να εφαρμοστεί η λύση με διάστημα 3ης προς τα κάτω για όλες τις αλλοιωμένες, αν αυτό εξυπηρετεί κάποιο συγκεκριμένο σκοπό μέσα στο θέμα. *(Ο λόγος που δεν προτιμούμε τη λύση με διάστημα 3ης προς τα κάτω είναι γιατί υπονοεί μετατροπία. Αν αντιθέτως, θέλουμε να δώσουμε αυτή την εντύπωση τότε είναι ενδεδειγμένος!)*

Ελάσσω Τρόπος:

ΟΞΥΝΣΗ: Αλλοιώνεται η 4η νότα της κλίμακας και σχηματίζονται δύο συγχορδίες:

II τραχέως αλλοιωμένη - Γαλλική

IV δις ελαττωμένη - Ιταλική (Μεθ' 7ης Γερμανική)

Και οι δύο συγχορδίες γράφονται σε αναστροφή. *(Αυτό γίνεται για να μην υπάρχει περίπτωση ν' ακουστεί το διάστημα 3ης ελαττωμένης, που είναι κακόηχο. Ανεστραμμένο, μας δίνει 6ης αυξημένο, που είναι πολύ πιο ενδιαφέρον).*

Η II βαθμίδα γράφεται σε Β' αναστροφή.

Προσοχή: Ο αλλοιωμένος φθόγγος δεν διπλασιάζεται, μα ούτε η 5η της συγχορδίας. Έχουμε διπλασιασμό της θεμέλιου.

Η IV βαθμίδα γράφεται σε Α' αναστροφή και διπλασιάζει την 5η της συγχορδίας της.

Και στις δύο περιπτώσεις στο μπάσο βρίσκεται η 6η νότα της κλίμακας. Οι δύο συγχορδίες μπορούν να γραφούν και μεθ' 7ης. Λύνονται σε V βαθμίδα ή στην I6/4 δημιουργώντας πτώση.

α) Όταν λύνονται σε V μεθ' 7ης ο αλλοιωμένος φθόγγος λύνεται χρωματικά προς τα κάτω στην 7η της V .

β) Όταν η IV είναι μεθ' 7ης και λύνεται σε V με 7η ή χωρίς, δημιουργούνται οι ΜΟΖΑΡΤΙΕΣ 5εs που επιτρέπονται μόνο σε δύο χαμηλότερες φωνές.

γ) Όταν λύνονται σε I6/4 η πτώση που ακολουθεί μπορεί να γίνει και στον ομώνυμο μείζονα τρόπο. (Σ' αυτή την περίπτωση η 7η της IV βαθμίδας δεν κατεβαίνει αλλά κινείται χρωματικά προς τα πάνω, στην 3η της I βαθμίδας).

ΒΑΡΥΝΣΗ:

ΝΑΠΟΛΙΤΑΝΙΚΗ ΣΥΓΧΟΡΔΙΑ:

Βαρύνεται η 2η νότα της κλίμακας και σχηματίζεται η II βαθμίδα που τώρα από ελαττωμένη έγινε μείζονα συγχορδία.

Εμφανίζεται σε Α' αναστροφή και δημιουργεί πτώση, μιας και λύνεται σε V βαθμίδα (ο αλλοιωμένος φθόγγος κινείται με διάστημα 3ης ελαττωμένο προς τα κάτω στον προσαγωγέα) ή σε I 6/4 (ο αλλοιωμένος φθόγγος κινείται με ημιτόνιο προς τα κάτω στην τονική ως κατιόν προσαγωγέας).

Αφού η συγχορδία είναι μείζονα (αλλοιωμένη θεωρείται ως προς την τονικότητα που εμφανίζεται) χρησιμοποιείται πολύ συχνά ως μέσο για μακρινές μετατροπές. Η συγχορδία διπλασιάζει την 3η της.

Πριν λυθεί η αλλοιωμένη νότα μπορεί να πραγματοποιήσει κάποιο απ' τα ποικίλματά της.

Σημείωση: Οι αλλοιωμένες συγχορδίες του ελάσσονα τρόπου μπορούν να εμφανιστούν και στο μείζονα σαν αποτέλεσμα δανεισμού.

ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ:

Μια κρατημένη νότα στο τέλος ή στη μέση ενός θέματος για αρκετά μέτρα. Συνήθως η φωνή που τραγουδάει τον «ισοκράτη» είναι ο μπάσος και πολύ σπάνια οι υπόλοιπες φωνές.

Το κράτημα γίνεται ή στην τονική (I - IV6/4 - I) ή στην δεσπόζουσα και ανάλογα παίρνει και την ονομασία του ο ισοκράτης.

Η πρώτη και η τελευταία συγχορδία πρέπει υποχρεωτικά να περιέχουν τη νότα του ισοκράτη.

Οι συνδέσεις που γίνονται πάνω στον ισοκράτη, συνήθως έχουν σκοπό να υπενθυμίσουν κάποια ενδιαφέροντα σημεία που ακούστηκαν, μέσα στο θέμα με την ίδια λογική που το θέμα σε μια φούγκα παρουσιάζεται ξανά στο τέλος, πάνω σ' ένα ισοκράτη της τονικής.